

23.07.2024

Asia: VN/22264/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 56 a §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään.

Alempana mainituin perusteluin Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue lausuu käsityksensä, että voimassa oleva järjestämislain 56a § tulee pitää ennallaan.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 56 a §:ää (terveydenhuollon järjestäminen tietyille hyvinvointialueella oleskeleville henkilöille). Lakia muutettaisiin siten, että hyvinvointialueilla, Helsingin kaupungilla ja HUS-yhtymällä ei jatkossa pääsääntöisesti olisi enää lakisääteistä velvoitetta järjestää kiireellisen hoidon lisäksi välttämättömiksi arvioituja terveydenhuollon palveluja laittomasti maassa oleskeleville henkilöille. Hyvinvointialueiden, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän tulisi kuitenkin edelleen järjestää laittomasti maassa oleskeleville lapsille tarvittavat terveydenhuollon palvelut saman laajuisina kuin hyvinvointialueen asukkaille. Lisäksi vakavan pitkäaikaisen vamman tai sairauden vuoksi välttämättömiksi arvioidut terveydenhuollon palvelut sekä välttämättömiksi arvioidut raskauteen liittyvät tai ihmisten välillä tarttuvien tartuntatautien ehkäisyä ja hoitoa koskevat terveydenhuollon palvelut tulisi edelleen järjestää myös laittomasti maassa oleskeleville henkilöille. Lisäksi laittomasti maassa oleskelevalle henkilölle, joka on muun terveydellisen syyn vuoksi erityisen haavoittuvassa asemassa, olisi järjestettävä tämän syyn vuoksi välttämättömiksi arvioidut terveydenhuollon palvelut. Henkilölle alaikäisenä aloitettu hoito olisi järjestettävä hoidon loppuun saakka, vaikka henkilö tulisi täysi-ikäiseksi. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2025. Esityksellä pyritään turvaamaan valtiontalouden kantokykyä sekä julkisen terveydenhuollon palvelujärjestelmän kantokykyä tilanteissa, joissa Suomeen kohdistuisi laajamittaista maahantuloa ulkomaalaislain vastaisesti. Hallituksen tavoitteena on myös, että terveydenhuolto-oikeuksien rajaaminen suppeammaksi hillitsisi osaltaan sekä laitonta maahantuloa että maassaoloa.

Eduskunta hyväksyi joulukuussa 2022 lakimuutoksen, jonka myötä paperittomille annettiin kiireellisten palvelujen lisäksi oikeus myös välttämättömiin terveysterveystiloihin. Jatkossa, jos lakiesitys hyväksytään, laittomasti maassa oleskelevien oikeus välttämättömiin terveysterveystiloihin koskisi siis

vain laissa erikseen mainittuja paperittomien ryhmiä eli palattaisiin vuotta 2023 aiempaan sääntelyyn.

Vastaanottotoiminnassa haasteellista on erityisesti paperittomuuden osoittaminen ja tähän liittyvä tilastointi. Lisäksi paperittoman vastaanottotapahtuma vie tavallista enemmän aikaa, mm. tarvittavan tulkkauksen vuoksi. Toisin kuin kiireelliset palvelut, jotka on määritelty terveydenhuoltolaissa, välttämättömien palvelujen yksikäsitteinen määrittely puuttuu. Lisäksi maassaoloaika on asian luonteen takia paperittomien kohdalla vaikeasti arvioitavissa. Yksityiskohtaista listausta välttämätöntä hoitoa vaativista tilanteista on näiden lisäksi miltei mahdotonta laatia. Esitysluonnoksen mukaan kiireellisen hoidon lisäksi voisi antaa välttämätöntä hoitoa, ”mikäli arvioitaisiin että sairaus tai vamma on pitkäaikainen ja vakava tai potilas on terveydellisen syyn vuoksi erityisen haavoittuvassa asemassa. Vakavuuden ja vaikeusasteen arviointiin vaikuttavat muun muassa pitkäaikaissairauden tai vamman aiheuttama kipu ja kärsimys ja vaikutus potilaan ennusteeseen, vaikutus toimintakykyyn ja näiden vaikutusten arvoitu pysyvyys ja kesto”. On erittäin tulkinnanvaraista, missä vaiheessa pitkäaikaissairaus muuttuu ei-vakavasta sairaudesta vakavaksi, tai milloin ei olisi uhkaa, että se hoitamattomana muuttuisi vakavaksi. Näin ollen pitkäaikaissairauksien hoito on välttämätöntä hoitoa myös silloin, kun senhetkistä tilaa ei voida pitää vakavana. Pitkäaikaissairauksien tulisi kuulua hoidon piiriin. Puute välttämättömässä kiireettömässä terveystaloudessa voi johtaa tarpeeseen saada kiireellistä hoitoa, mikä voi tulla kalliimmaksi kuin ajoissa hoidettu sairaus. Välttämättömällä kiireettömällä terveystaloudella voidaan mahdollisesti välttää se, että hoidettava sairaus vaatii kallista erityistason hoitoa. Useiden pitkäaikaissairauksien välttämättömän kiireettömän hoidon antamatta jättäminen johtaisi vaikeiden tai vaikeahoitoisten ja kalliiden tautitapausten määrän lisääntymiseen.

Esityksen tavoitteena on valtiontalouden ja julkisen terveydenhuollon kantokyvyn turvaaminen. Paperittomien terveydenhuollon kokonaiskustannuksiksi on Suomessa arvioitu noin miljoona euroa (Kela korvasi hyvinvointialueille paperittomien hoidosta v. 2023 noin 300 000 euroa). Suhteutettuna hyvinvointialueiden kokonaisrahoitukseen paperittomien terveydenhuollon kustannukset ovat marginaaliset. Arvioiden mukaan Suomessa on n. 3000-10000 paperitonta henkilöä, josta suurin osa asuu pääkaupunkiseudulla. Esitysluonnoksen mukaan ei ole näyttöä siitä, että paperittomien terveystaloudet toimisivat vetoimatekijänä maahantulolle. Olemassa olevan tiedon mukaan paperittomien terveystaloudet eivät uhkaa valtiontalouden ja terveydenhuollon kantokykyä.

Esitettyssä lakimuutoksessa keskeiseksi tekijäksi terveydenhuollon järjestämistä vastuun arvioinnissa muodostuu henkilön maassaolon laittomuuden selvittäminen. Sosiaali- ja terveydenhuollossa hoidontarvetta sekä hoito-oikeutta arvioivan sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisen tulisi tämän säädöksen perusteella pystyä arvioimaan nykyisen järjestämistä vastuun lisäksi sitä, minkälainen oleskelulupa tai suojeluasema henkilöllä on vireytettynä maahanmuuttovirastossa, missä käsittelyvaiheessa henkilön hakemusprosessi on, ja onko esimerkiksi korkeimmasta hallinto-oikeudesta annettu täytäntöönpanokieltoa alemman oikeusasteen päätökseen, jonka perusteella henkilöllä olisi oikeus vastaanottopalveluihin tai onko henkilölle määrätty maahantulokielto. Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöllä ei ole tällaista osaamista, eikä koulutusta, eikä pääsyä tällaisen arvioimiseksi edellyttäviin rekisteritietoihin, mikäli sellaisia on kattavasti edes olemassa.

Terveydenhuollon rajoitusperusteelle ei ole lakiluonnoksessa esitetty sellaisia painavia yhteiskunnallisia perusteita, joiden vuoksi olisi syytä rajata osa paperittomista henkilöistä välttämättömän terveydenhuollon ulkopuolelle.

Jokinen Arttu

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue - Yhteiset sosiaali- ja terveystalvelut